Bijlage B Beleidskaders

De taken, rollen en verantwoordelijkheden voor erfgoedzorg zijn belegd op de verschillende schaalniveaus, zowel internationaal als nationaal. Hieronder volgt een overzicht van de wettelijke kaders, het vigerende beleid en de relevante uitvoeringsprogramma's van het rijk en de provincie.

Internationaal

Davos Declaration on Baukultur

Ondertekend door alle Europese ministers van Cultuur en organisaties als UNESCO, de Architects Council of Europe (ACE), Europa Nostra en ICOMOS. Namens minister van Engelshoven werd de handtekening gezet door directeur-generaal Cultuur Barbera Wolfensberger. *Baukultur* is in de verklaring een begrip dat alle menselijke activiteit omvat waarmee de gebouwde omgeving wordt veranderd. Tot de bouwcultuur behoren zowel bestaande gebouwen, waaronder monumenten en andere cultuurhistorische elementen, als het ontwerp en de bouw van hedendaagse gebouwen, infrastructuur, openbare ruimten en landschappen. De ondertekenaars zijn van mening dat een goed ontworpen gebouwde omgeving bijdraagt aan sociale cohesie en aan de gezondheid en het welzijn van iedereen. Daarbij is cultuur en cultureel erfgoed een essentieel onderdeel van die kwalitatief hoogstaande bouwcultuur. Met de Verklaring van Davos verplichten de ondertekenaars zich de principes van een hoogwaardige bouwcultuur bij alle belanghebbenden binnen en buiten de overheid te promoten en om beter beleid op dit onderwerp te ontwikkelen.

Global Goals

Uitvoeren van de Erfgoedvisie van de gemeente Vught betekent ook bijdragen aan de Global Goals. De SDG, Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. Ze zijn een mondiaal kompas voor uitdagingen als armoede, onderwijs en de klimaatcrisis. Er wordt maar liefst aan 9 Duurzame Ontwikkelingsdoelen (4,7,8,9,10,11,13,15 en 17) bijgedragen tijdens het uitvoeren van Erfgoedagenda die gekoppeld is aan de bouwstenen van deze Erfgoedvisie.

Afbeelding 1: De duurzame ontwikkelingsdoelen

Nationaal

De Rijksoverheid, gemeenten, provincies en eigenaren zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor de zorg voor ons cultureel erfgoed.

Het Rijk

Rol: De Rijksoverheid ondersteunt eigenaren bijvoorbeeld met subsidies en leningen voor rijksmonumenten en zorgt voor wetgeving en uitvoeringsprogramma's.

Het wettelijke kader

Omgevingswet en de Erfgoedwet

Op dit moment wordt er gewerkt aan de toekomstige Omgevingswet, invoering naar verwachting 1 januari 2024. In deze wet wordt een brede definitie van cultureel erfgoed in de fysieke leefomgeving gehanteerd. Het gaat om gebouwde en aangelegde monumenten, archeologische monumenten, stads- en dorpsgezichten én cultuurlandschappen. In de Omgevingswet worden onder meer de volgende zaken ondergebracht:

- vergunningen aangaande (archeologische) rijksmonumenten;
- (aanwijzen) stads- en dorpsgezichten;
- aanstellen van een commissie omgevingskwaliteit;
- rekening houden met cultureel erfgoed bij een omgevingsplan;
- het aanwijzen van provinciale en gemeentelijke monumenten.

In de Erfgoedwet is vastgelegd hoe met ons erfgoed wordt omgegaan, wie welke verantwoordelijkheden daarbij heeft en hoe het toezicht daarop wordt uitgeoefend. De minister van OCW monitort de werking van de wet met de Digitale Erfgoedmonitor en Erfgoedbalans.

Het beleidskader

De nota 'Kiezen voor karakter: Visie erfgoed en ruimte' omvat het meest recente rijksbeleid voor erfgoed. Kern van het beleid is erfgoed onderdeel maken van ruimtelijke ontwikkelingen door het in gebiedsopgaven een volwaardige plaats te geven. Hiermee breidt het rijk de erfgoedzorg nadrukkelijk uit van een objectgerichte naar een gebiedsgerichte benadering.

Beleidsbrief De kracht van creativiteit. Cultuur midden in de samenleving

Meerjarenbrief cultuur 2023-2025 – De kracht van creativiteit. In deze beleidsbrief staan de uitgangspunten van het cultuurbeleid voor de komende jaren, de invulling van de afspraken uit het coalitieakkoord en de meerjarige inzet van de € 170 miljoen voor de culturele en creatieve sector.

Afbeelding 2a,b,c: Beleidsbrieven over Erfgoed en Cultuur

De volgende (relevante) investeringen worden benoemd in deze brief:

- Instandhouding gebouwde en groene monumenten
    - Het jaarlijkse subsidieplafond van de Subsidieregeling Instandhouding Monumenten (SIM) wordt in de periode 2023-2025 met €20 miljoen verhoogd;
    - De Stichting Erkende Restauratiekwaliteit Monumentenzorg krijgt de komende periode een subsidie van 600.000 euro per jaar;
    - Het Boerderijenfonds wordt versterkt met een bijdrage van 2.000.000 euro om meer restauraties aan monumentale boerderijen mogelijk te maken;
    - Er komt extra geld voor Regulier Onderhoud Rijksmonumenten en Groot Onderhoud Rijksmonumenten Groningen.
- Verduurzaming
    - Het programma Erfgoed en Duurzaamheid bij de Rijksdienst wordt verlengd en voortgezet tot en met 2026;
    - Versterking van het Revolverend Fonds van het Nationaal Restauratiefonds voor duurzaamheidsmaatregelen;
    - Ontzorgingsprogramma voor monumenteigenaren van rijksmonumenten. Betreft een begeleidingstraject voor het verduurzamen van panden waarbij voor het opstellen van een DuMo advies en de begeleiding hiervan subsidie aangevraagd kan worden. Meer over het programma is hier te vinden.
- Leefomgeving
    - Het voortzetten van de Erfgoeddeal waarvoor in 2023, 2024 en 2025 respectievelijk 4, 4 en 3 miljoen per jaar wordt vrijgemaakt;
    - Samenwerking met andere ministeries, provincies en gemeenten om erfgoed en ontwerp een goede rol te geven in de uitvoering van programma's als Actieprogramma Ruimtelijk Ontwerp, Nationaal Programma Ruimtelijk Gebied, NOVEX, woningbouw en MOOI Nederland.
- Participatie
    - Voor de uitvoeringsagenda FARO komt jaarlijks 2 miljoen beschikbaar.
- Archeologie
    - De Raad voor Cultuur heeft in zijn advies van 10 februari 2022 'Archeologie bij de tijd' vier knelpunten benoemd: capaciteit en deskundigheid bij gemeenten, de kwaliteit van archeologisch onderzoek, publieksbereik en-participatie en de werking van de arbeidsmarkt voor archeologen.

De beleidsreactie op dit advies is inmiddels naar de Tweede Kamer gestuurd en gepubliceerd.

Voor meer details, en de volledige informatie bekijk de volgende link.

Beleidsbrief Cultuur in een open samenleving en beleidsbrief Erfgoed Telt

Naast de visie op erfgoed en ruimte schetst het kabinet in de beleidsbrief Erfgoed Telt de ontwikkelingen voor de komende jaren in de Nederlandse Erfgoedzorg. Erfgoed telt is een uitwerking van de beleidsbrief Cultuur in een open samenleving. Daarin wordt gesproken over het belang van cultuur en erfgoed om onze veranderende samenleving en leefomgeving leefbaar, gezond en herkenbaar te houden. *Erfgoed laat zien waar we vandaan komen, wat ons heden is en hoe we ons ontwikkelen. Erfgoed is een mooi voorbeeld van hoe cultuur een verbindende kracht in onze samenleving kan zijn* en deze mede vorm geeft. Erfgoed heeft intrinsieke waarde, eigen kracht en schoonheid, en vertelt ons verhalen. Erfgoed speelt een essentiële rol bij het kwalitatief vormgeven van de actuele opgaven vanwege de traditie van vernuft, creativiteit, karakter en kwaliteit die het erfgoed laat zien. Cultureel Erfgoed zorgt voor een omgeving met karakter.
De nadruk in de beleidsbrief ligt op instandhouding en herbestemming, de leefomgeving en de verbindende kracht van erfgoed. Er is € 325 miljoen extra beschikbaar. Er wordt aandacht besteed aan de zichtbaarheid van religieus erfgoed, agrarische-, groene-, en archeologische monumenten. Een ander thema zijn de op stapel staande ruimtelijke opgaven in een veranderende leefomgeving, zoals energietransitie, klimaatadaptatie, bereikbaarheid en de bouw van nieuwe woningen. Verder is er aandacht voor de toegankelijkheid van monumenten, voor immaterieel erfgoed en de rol van vrijwilligers. Ten slotte wordt de fiscale aftrek voor het onderhoud aan rijksmonumentenpanden per 1 januari 2019 omgezet in een subsidieregeling.

Erfgoedparticipatie: Faro programma

Het Europese Verdrag van Faro benadrukt de maatschappelijke en verbindende waarde van erfgoed en het belang van deelname door de samenleving. In nauwe samenwerking met erfgoedorganisaties onderzoekt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) daarom de komende jaren hoe burgerinitiatief en -participatie het beste kunnen worden gestimuleerd en gefaciliteerd. De erfgoedgemeenschap en erfgoedparticipatie staan hierbij centraal. Het Verdrag van Faro benoemt een beweging in de erfgoedsector die steeds sterker wordt: cultureel erfgoed als middel om maatschappelijke doelen te verwezenlijken. Het kabinet heeft in de brief Cultuur in een open samenleving aangekondigd een onderzoek naar de ratificatie van het Faro-verdrag te starten. Uitgangspunt van dit verdrag van de Raad van Europa is de sociale waarde van erfgoed. Het kabinet laat een inventarisatie maken van voorbeelden van de Faro-werkwijze en ondersteunt projecten waarbij de maatschappelijke deelname aan erfgoed centraal staat. Er is een Faro programma opgezet en er zijn subsidiemiddelen bij het Fonds voor Cultuurparticipatie beschikbaar voor het ontwikkelen van tools en methoden die erfgoedparticipatie moeten gaan bevorderen.

Uitvoeringsagenda Faro deel I

Op 21 december 2022 is de Uitvoeringsagenda Faro deel I aangeboden aan Barbera Wolfensberger, directeur-generaal Cultuur en Media van OCW. “Onderweg naar Faro” is deel I van de Uitvoeringsagenda voor de implementatie van het Verdrag van Faro. De Uitvoeringsagenda deel I vormt de samenvatting van de verkenningsfase en bevat een missie, visie en strategische thema’s. Samen vormen ze de inhoudelijke basis voor toekomstig beleid en toekomstige activiteiten. Nadere uitwerking in concrete acties en activiteiten zal in deel II plaatsvinden. Link.

Aanwijzingsprogramma Post 65

In de Meerjarenbrief Cultuur benadrukt Staatssecretaris Gunay Uslu het belang van Nederlands hedendaagse erfgoed. Februari 2023 heeft de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) opdracht gekregen om aan de slag te gaan met een aanwijzingsprogramma voor de periode 1965 – 1990, het zogenaamde Post 65 erfgoed. Hiervoor is een platform opgericht en een lerend netwerk in wording.

Erfgoed Deal

De Erfgoed Deal is een samenwerkingsverband tussen de rijksoverheid, gemeenten, provincies en maatschappelijke organisaties actief in de ruimtelijke ordening en erfgoedzorg. Het programmabureau zoekt aansprekende voorbeelden van plekken die gaan veranderen en waar erfgoed een rol van betekenis kan spelen. Zoals bij de versterking van eeuwenoude rivierdijken of de aanleg van windmolenparken aan de rand van beschermde landschappen. Denk ook aan de transformatie van oude industriële gebieden naar nieuwe woonwijken. Of dat eeuwenoude waterpartijen op landgoederen kunnen helpen om overtollig water op te slaan.Het programmabureau draagt graag financieel bij aan zulke projecten. Zodat we samen leren, onderzoeken en dat breed in Nederland kunnen delen. Hiermee bereiken we dat we ons land in de toekomst met zorg vormgeven.

De Provincie

Rol: De provincie is onder andere verantwoordelijk voor restauratiesubsidies en het toezicht op de gemeentelijke monumententaken. Ook dragen zij zorg voor het behoud van het provinciale archeologische bodemarchief.

Het beleidskaders

De provincie Noord-Brabant speelt een belangrijke rol bij het beschermen van cultureel erfgoed. Het beleidskader Erfgoed: “De (verbeeldings)kracht van erfgoed” is voor de periode 2016 tot en met 2020 (verlengd tot en met 2022) vastgesteld. Daarbij kiest de provincie voor de volgende verhaallijnen: Bevochten Brabant, Religieus Brabant, Innovatief Brabant en Bestuurlijk Brabant. De gemeente participeert in deze verhaallijnen. Voor meer informatie klik op de Downloadlink:

Levendig Brabant is het integrale beleidskader voor cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd. Hieronder op hoofdlijnen de ambities betreft erfgoed:

- We willen in Brabant aan de hand van ons erfgoed onze geschiedenis beleefbaar maken en doorgeven aan volgende generaties. Het zijn de verhalen over onze bestuurlijke geschiedenis, ons religieus erfgoed, de innovaties en de oorlogen die zijn gestreden op Brabants grondgebied. Het zijn de verhalen die ons, onze leef- en werkomgeving én onze cultuur hebben gevormd. De vier verhaallijnen blijven de pijlers van het erfgoedbeleid. Daarbij zal extra nadruk komen op de fysieke ruimtelijke component, in verband met de wettelijke taakstelling in de omgevingsvisie, vooral die van het cultuurhistorisch landschap;
- Herdenken en herinneren (inclusief het Bevrijdingsfestival Brabant en de Provinciale Herdenking Brabantse Gesneuvelden) wordt structureel onderdeel van het beleid (Statenmededeling herdenken en herinneren);
- Vanuit Levendig Brabant dragen we bij aan het verbeteren van de omgevingskwaliteit van ons landschap en trekken we integraal op met ruimte, water, bodem, natuur en landschap. We brengen bij ruimtelijke ontwikkelingen zo vroeg mogelijk in het proces kennis in over (het belang van) cultuurhistorische waarden en structuren. Door beweging te stimuleren en gebiedseigen kennis in te brengen, dragen we bij aan de kwaliteit van gebiedsontwikkelingen en initiatieven uit de samenleving met maatschappelijke opgaven (klimaatadaptatie, energietransitie, krimp of groei) zoals bij de watermolenlandschappen;
- Toekomstige herbestemming van monumenten die van provinciaal belang zijn, kunnen indien mogelijk met kennis, kunde en eventueel financiering ondersteund worden als incidentele middelen hiervoor beschikbaar zijn.

De subsidieregeling Levendig Brabant (onderdeel Pilots Levendig Brabant) is er voor toekomstbestendige initiatieven die werken aan onze maatschappelijke opgaven door de verbinding te leggen tussen cultuur, erfgoed, sport en vrijetijd.
De provincie verdubbelt het door derden ingelegde bedrag (minimaal €10.000 en maximaal € 50.000).